

Vergaderjaar 2013–2014

29 544

Arbeidsmarktbeleid

Nr. 554

VERSLAG VAN EEN ALGEMEEN OVERLEG

Vastgesteld 26 augustus 2014

De vaste commissie voor Sociale Zaken en Werkgelegenheid en de vaste commissie van Economische Zaken hebben op 3 juli 2014 overleg gevoerd met Minister Asscher van Sociale Zaken en Werkgelegenheid en Minister Kamp van Economische Zaken over: **de brief van de Minister van Economische Zaken d.d. 16 april 2014 over de sluiting van de fabriek van Philip Morris in Bergen op Zoom (Kamerstuk 29 544, nr. 518).**

Van dit overleg brengen de commissies bijgaand geredigeerd woordelijk verslag uit.

De voorzitter van de vaste commissie voor Sociale Zaken en Werkgelegenheid,
Van der Burg

De voorzitter van de vaste commissie voor Economische Zaken,
Hamer

De griffier van de vaste commissie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid,
Post

Voorzitter: Mei Li Vos
Griffier: Weeber

Aanwezig zijn acht leden der Kamer, te weten: Ulenbelt, Hamer, Van Ojik, Agnes Mulder, Schouten, Verhoeven, Mei Li Vos en Azmani,

en Minister Asscher van Sociale Zaken en Werkgelegenheid en Minister Kamp van Economische Zaken, die vergezeld zijn van enkele ambtenaren van hun ministeries.

Aanvang 14.00 uur.

De **voorzitter**: Welkom bij het algemeen overleg over de sluiting van de fabriek van Philip Morris in Bergen op Zoom. Ik heet de beide ministers en hun medewerkers welkom. Ik stel een spreektijd van vier minuten voor.

De heer **Ulenbelt** (SP): Voorzitter. De aangekondigde sluiting van Philip Morris is een ramp voor de regio. Het is een sociaal drama voor de mensen die voor hun inkomen afhankelijk zijn van deze fabriek. Ik heb het dan niet alleen over de ruim 1.200 mensen die op de schopstoel zitten, maar ook over het ingeleende personeel en het personeel bij toeleveranciers. De sluiting is een ramp voor de regio omdat het leidt tot bijna een verdubbeling van de werkloosheid. Wat mij is opgevallen in gesprekken met mensen uit de regio, is dat ze zich erover verbaasd hebben dat de ministers hun gezicht daar niet hebben laten zien. Als er een ramp is, gaan belangrijke mensen daarnaartoe. Waarom is dat hier niet gebeurd? Ik wil ook mijn bewondering uitspreken voor en hulde betonen aan het personeel en de vakbonden. Zij hebben een extreem goed sociaal plan bereikt, heel knap. Een sociaal plan is mooi, maar het levert geen werk op. Je uitkering of je ontslagvergoeding is een keer op en dan zit je. Iedereen doet net of de sluiting een feit is, maar dat is niet zo. Op 14 juli moet de raad van commissarissen zich er nog over uitspreken. Ik vraag beide ministers om voor die tijd contact op te nemen met de raad van commissarissen, de zorgen tot uitdrukking te brengen en met hun ministeriële kracht de raad van commissarissen proberen te overtuigen van het gelijk van de ondernemingsraad. Het advies van de ondernemingsraad zit heel goed in elkaar. De ondernemingsraad zegt dat sluiting niet nodig is. Het is een groot voordeel dat een van de ministers iemand kent in de raad van commissarissen. We weten allemaal dat dit de moeder is van de Minister van Sociale Zaken.

Op 16 april schreef de Minister dat hij er actief op zou toezien dat het bedrijf mensen aan werk helpt. Waar heeft dat toezien uit bestaan, wat hebben het Ministerie van Economische Zaken en het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid concreet gedaan?

Wat natuurlijk helemaal steekt, is dat Philip Morris een grote multinational is met een miljardenwinst. Het bizarre is nu dat dit bedrijf met zijn holdings en vestigingen over de hele wereld in Nederland blijft omdat Nederland een belastingparadijs is – dat mocht je niet zeggen van de meerderheid van de Tweede Kamer, maar dat is de reden waarom Philip Morris hier zit – en dat ondertussen het werk verdwijnt. Er wordt met mensen omgegaan alsof het oude vuilniszakken zijn. Ik zou aan de regering willen vragen om in het gesprek met de raad van commissarissen aan de orde te stellen dat er een sociaal plan komt voor de inleners en dat het eventuele verlies van werk bij toeleveranciers wordt gecompenseerd.

Wat zullen de inspanningen van het kabinet zijn om, als de fabriek toch gaat sluiten, werkgelegenheid te krijgen op die prachtige locatie in de oksel van de snelweg? De vorige Minister van Economische Zaken vloog zelfs naar Tokio toen het om NedCar ging. Waar vliegen Onze Ministers

naartoe om voor werkgelegenheid te zorgen als ze de sluiting niet weten te voorkomen?

Is de Minister van Sociale Zaken bereid om tijdelijk een UWV-vestiging te openen in Bergen op Zoom als de sluiting doorgaat, zodat de mensen niet zo'n eind op pad hoeven?

De sigarettenindustrie in Nederland kent geen werkloosheid en betaalt geen WW-premie. Als deze sluiting doorgaat, moet de resterende sigarettenindustrie WW-premie gaan betalen. Wil de Minister die rekening bij Philip Morris neerleggen als de sluiting doorgaat?

Mevrouw **Hamer** (PvdA): Voorzitter. Ook de PvdA vindt het besluit van Philip Morris om te sluiten een grote klap voor de regio en voor de mensen die het betreft. De heer Ulenbelt zei al dat dit de mensen zijn die er werken, maar dat ook heel veel mensen eromheen worden getroffen, zoals de toeleveranciers. Het is dus eigenlijk voor de hele regio een gigantische klap. Onze eerste vraag aan beide ministers is dan ook of ze daarop willen reageren.

Ook van onze kant een compliment aan de vakbonden voor het sociaal plan dat is bereikt. Ik ben het ermee eens dat je liever geen sociaal plan ziet en dat het bedrijf open blijft, maar als het plan er toch is, dan is het in ieder geval heel goed voor de werknemers dat het een stevig sociaal plan is. Voor een aantal toeleveranciers en voor bijvoorbeeld de facilitaire dienstverlening door Facilicom moet dat overigens nog wel geregeld worden. Ik hoop dat dat ook snel kan gebeuren.

Het is ook belangrijk dat we naar de toekomst kijken. Inmiddels is uit mijn contacten met de regio ook wel helder geworden dat er heel erg veel en snel over nagedacht wordt. Het is dan van uitermate groot belang dat de regio steun krijgt van het kabinet. Ik wil beide ministers, maar in ieder geval de Minister van Economische Zaken, oproepen om snel ter plekke te gaan bekijken hoe de regionale economie verder versterkt kan worden en wat wij daaraan kunnen bijdragen. De afgelopen weken bespreken we in bijna elk debat dat er iets gedaan moet worden aan werkgelegenheid, economie en innovatie. Er liggen ook kansen en de vraag is hoe die kunnen worden benut.

Mijn fractievoorzitter heeft onlangs samen met de heer Slob een motie ingediend over regionale structurele versterking (27 406, nr. 214). Dit lijkt me eigenlijk een mooie gelegenheid om die motie maar meteen uit te voeren in dit gebied.

Het is erg belangrijk dat mensen zo goed mogelijk naar nieuw werk worden begeleid. Niet alleen de mensen die direct in dienst zijn, maar ook de mensen eromheen. Het mobiliteitscentrum is hierbij ongelooflijk belangrijk. Ik zou graag van de Minister van Sociale Zaken willen weten hoe het met dit centrum staat en wat de mogelijkheden zijn om mensen te helpen van werk naar werk. We weten uit vorige situaties, bijvoorbeeld bij NedCar, dat het belangrijk is dat er een strakke regie over de resultaten wordt gevoerd. Wat is de visie van de Minister daarop? Wat gaan we daadwerkelijk doen?

Ik vind dat alles wat nog aangegrepen kan worden om de boel open te houden, aangegrepen moet worden, maar ik wil ook benadrukken dat we, voor het geval dat niet lukt, moeten zorgen voor een goed werkgelegenheidsplan voor de regio, waarbij cofinanciering, misschien ook wel op Europees niveau, kan helpen. Van beide bewindslieden hoor ik graag hoe zij daaraan mee gaan werken.

De heer **Van Ojik** (GroenLinks): Voorzitter. De collega's verwezen er ook al naar dat achter elk ontslag een persoonlijk drama schuilgaat. Daarom zijn de berichten over 1.230 mensen die hun baan verliezen bij Philip Morris en de honderden banen die bij de toeleveranciers op de tocht staan ook zo aangrijpend. Zijn er over het verwachte banenverlies bij de toeleveranciers meer exacte aantallen bekend? De aantallen die ik ken, lopen nogal

uiteen. Voor de duidelijkheid: het gaat helemaal niet slecht met Philip Morris. Er wordt nog steeds flinke winst gemaakt. Het gaat hier om een puur bedrijfsmatige afweging, heeft het bedrijf gezegd. Dat geeft nog maar eens aan hoe belangrijk het is dat een specifieke regio of een gemeente niet te veel afhankelijk is van bijvoorbeeld een grote buitenlandse multinational. Dat maakt je immers kwetsbaar. Daar ligt ook een verband met de fiscale voordelen die we een bedrijf als Philip Morris waarschijnlijk bieden. Ik moet «waarschijnlijk» zeggen, omdat de aard en inhoud van de daarover gemaakte afspraken geheim zijn en moeten blijven. Dat blijkt opnieuw uit antwoorden op Kamervragen die onze collega's Klaver en Merkies stelden over de met Philip Morris gemaakte afspraken. Zo weten we ook niet of en, zo ja, in welke mate de resterende vestiging van Philip Morris, waar ongeveer 140 mensen aan het werk schijnen te blijven, ook over belastingvoordelen zal beschikken. Als dit het geval is, gaat het dan om dezelfde of andere belastingvoordelen? Een dergelijk gebrek aan transparantie is niet van deze tijd en is extra schrijnend als de belastingvoordelen gepaard gaan met een zo omvangrijke vernietiging van banen. Misschien kunnen de bewindslieden meer in algemene zin antwoord geven op de vraag of het gebruikelijk is dat er in ruil voor belastingvoordelen een tegenprestatie van het bedrijf wordt gevraagd, bijvoorbeeld op het vlak van werkgelegenheid. Dat zou toch alleszins redelijk zijn.

Wat kan het kabinet nu extra doen om de klap voor mensen in Bergen op Zoom en in West-Brabant op te vangen? Dat lijkt me de belangrijkste vraag van dit debat. Om de ontslagen mensen te helpen nieuw werk te vinden, komt er een door Philip Morris opgezet en gefinancierd mobiliteitscentrum. Kunnen ook de werknemers in de getroffen toeleveringsbedrijven gebruikmaken van dit centrum? Als dit niet automatisch het geval is, wil het kabinet er dan bij Philip Morris op aandringen, dit wel mogelijk te maken?

Voor de regionale aanpak komt er een strategische werkgroep van gemeente, regio en Rijk om de kansen voor extra structuurversterking in kaart te brengen, zo lezen we in de brief. Welke rol wil en kan het Rijk hierin spelen, vraag ik de Minister van Economische Zaken. In de brief van het kabinet wordt behalve naar de Europese structuurfondsen ook verwezen naar instrumenten uit het bedrijfslevenbeleid. Welke zijn dat en hoe kunnen die ten behoeve van West-Brabant worden ingezet? Wordt er daarbij ook over de grens gekeken? Bergen op Zoom ligt natuurlijk niet alleen gunstig ten opzichte van onze haven in Rotterdam, maar ook ten opzichte van de haven in Antwerpen. Ik vraag de Minister van Sociale Zaken of het een idee is om, net als voor de Stedendriehoek en Noord-Veluwe, ook voor West-Brabant een regioplan te maken naar analogie van de sectorplannen.

Uiteindelijk willen we natuurlijk wegblijven van een situatie waarin de ene regio of stad concurreert met de andere om schaarse banen. Dat is alleen te voorkomen als de werkgelegenheid in ons hele land weer aantrekt. Daarbij moet en kan het kabinet meer ambitie tonen. Dat zegt mijn fractie al lange tijd, zoals de Minister van Sociale Zaken weet. Gisteren hebben ook de vakcentrales van zich laten horen. Misschien kan de Minister op hun voorstellen alvast een eerste reactie geven.

Mevrouw **Agnes Mulder** (CDA): Voorzitter. Gisteren namen wij nog een petitie in ontvangst over de kansen en mogelijkheden in het gebied, maar dat er vandaag zo veel mensen op de publieke tribune zijn, toont ook aan hoe hard Bergen op Zoom en omgeving zijn getroffen door de sluiting van Philip Morris. Zoals de collega van de SP ook al stelde: er heerst diepe teleurstelling in het gebied omdat er door de regering zo weinig aandacht en medeleven werd getoond voor de gebeurtenissen. Gelukkig is er uiteindelijk wel een sociaal plan gekomen dat Philip Morris samen met de bonden heeft opgesteld. Ook van onze kant een compliment voor de

bonden omdat ze er samen uit zijn gekomen. We hopen natuurlijk dat het bedrijf nog openblijft. Dat is hoop nummer één, zoals ook de collega van de SP heeft aangegeven. Maar als dat niet zo is en het bedrijf definitief dichtgaat dan hopen we dat de mensen zo snel mogelijk van werk naar werk kunnen worden geholpen. Daarom pleiten we ook voor een tijdelijk mobiliteitscentrum in Bergen op Zoom. We willen hierop graag een reactie van de Minister.

Zoals gisteren ook al duidelijk werd bij het aanbieden van de petitie, liggen er voor de lange termijn in Bergen op Zoom goede kansen voor de toekomst. Bijvoorbeeld door de centrale ligging tussen de mainports Eindhoven en Antwerpen, die de collega van GroenLinks ook noemde, maar ook door de Green Chemistry Campus, wat een zeer geschikte locatie is voor chemische innovaties en biobased economy. Om op lange termijn ook succesvol te kunnen zijn, is het belangrijk dat dit gebied optimaal gebruik kan maken van deze kansen. Wij roepen de ministers dan ook op zich daar ten volle voor in te zetten.

Een mooi voorbeeld van een regeling om mkb'ers te ondersteunen en zo te zorgen voor veel werkgelegenheid, is de regeling mkb-innovatiestimulering topsectoren (MIT) 2014. Wij denken dat dit ook zeker kansrijk is voor Brabant.

Ik kom op het vestigingsklimaat. De sluiting van de fabriek van Philip Morris staat niet op zichzelf. Het Financieel Dagblad meldde op 3 april dat toch nog veel bedrijven en industrieën in hoog tempo bezig zijn om zaken over te hevelen. Dat baart ons zorgen. Dat gebeurt steeds vaker, ook al in de dienstensector en in het midden- en kleinbedrijf. Dan zien we bijvoorbeeld dat de koffieketen Starbucks zijn Europese hoofdkantoor verplaatst van Amsterdam naar Londen. Zo zijn er meer voorbeelden. De Amerikaanse Kamer van Koophandel zegt dat we dit moeten zien als een wake-upcall voor ons in de politiek hier. Houden wij daar dan voldoende rekening mee? Zien de ministers dit ook als een wake-upcall? Want waarom verplaatst Philip Morris de productie van Nederland naar andere Europese fabrieken? We zouden heel erg graag van de ministers horen hoe zij dit zien. Is het totaal aan loonkosten daar de achtergrond van? Waar zit hem dat in?

Omdat we zien dat er in hoog tempo productie wordt overgeheveld naar het buitenland, heeft mijn collega Heerma in eerdere debatten aandacht gevraagd voor reshoring en het model van de total cost of ownership. College Heerma heeft gevraagd hoe we dat in Nederland beter voor het voetlicht zouden kunnen brengen. We zien bijvoorbeeld dat Philips in Drachten de productie wel heeft terug weten te halen naar Nederland. Er zijn dus voorbeelden en wij vragen de Minister hoe zoiets zou kunnen werken in de regio Bergen op Zoom. Hoe ver staat het met die reshoring? Daarover zijn vragen gesteld en er is een motie aangenomen. Misschien kan de Minister daar verder op ingaan.

We hopen dat we dit debat kunnen beëindigen met in ieder geval meer hoop dan waarmee we het zijn ingegaan.

Mevrouw **Schouten** (ChristenUnie): Voorzitter. Ik sluit aan in de rij van voorgaande sprekers: ook wij waren verrast, maar ook overvallen en geschokt toen bleek dat de fabriek van Philip Morris in Bergen op Zoom moest sluiten. Er kunnen altijd omstandigheden zijn waarin dit gebeurt, maar dit bedrijf heeft wel zo'n grote plaats in de regio dat het ook meteen een enorme impact heeft op Bergen op Zoom. Het gaat om ongeveer 1.230 directe ontslagen, maar met alle indirecte werkgelegenheid bij de toeleveranciers kan het banenverlies oplopen tot 3.000 à 4.000. Dat is heel wat in zo'n stad en zo'n omgeving.

De vraag is of je de fabriek kunt openhouden. Ik vind dat een ingewikkelde vraag. Ik kan het moeilijk beoordelen omdat ik niet op de stoel van de directie zit. Ik denk wel dat wij met elkaar, lokaal en ook het Rijk, een rol hebben om te bekijken wat de mogelijkheden zijn om mensen heel snel

van werk naar werk te helpen als de fabriek niet open kan blijven. Ik heb de indruk dat er nog wel wat meer stappen door het kabinet gezet kunnen worden.

De vorige sprekers zijn al ingegaan op het mobiliteitscentrum dat Philip Morris zelf heeft opgezet op de eigen locatie. Zoals ik al aangaf, is ongeveer de helft van de werkgelegenheid die verdwijnt, niet direct van Philip Morris. Deze mensen wil je toch ook snel begeleiden naar een andere baan. Ziet de Minister van Sociale Zaken voor zichzelf een rol weggelegd om een mobiliteitscentrum op te zetten dat breder beschikbaar is, dus ook voor mensen die misschien niet direct, maar zeker wel indirect geraakt worden door de sluiting van Philip Morris? Is hij al in gesprek met het UWV om te bekijken hoe dat snel kan worden vormgegeven?

Inderdaad is afgelopen dinsdag de motie-Slob/Samsom aangenomen. Deze motie lijkt bijna toegesneden lijkt op deze situatie. In de motie wordt gevraagd om met rijksbeleid bij te dragen aan regionale actieplannen om innovatie te stimuleren. Wat heeft de regio zelf al gedaan? Die is zelf al met plannen gekomen voor de stap naar een andere, innovatieve economie, die werkgelegenheid biedt en startende ondernemers kansen geeft op het terrein van de biobased economy, maintenance en logistiek. De plannen liggen er. Het is nu aan de bewindslieden, indachtig deze aangenomen motie, om daar ook een bijdrage aan te leveren.

Er zijn ook concrete vragen gesteld over bijvoorbeeld het kunnen opzetten van nieuwe bedrijven. Daar zit veel ondernemersspirit, laat ik het zo maar zeggen. De mensen willen verder en de kansen grijpen die ze krijgen. Wil de Minister van Economische Zaken bekijken hoe hij kan bijdragen aan dit soort regioplannen, maar ook aan bijvoorbeeld meer ondersteuning van de startende ondernemer, die via het Ondernemersplein of iets dergelijks begeleid kan worden om er een succesvolle onderneming van te maken, mits die onderneming toekomst heeft?

Ik denk dat we geen valse hoop moeten wekken. Als dit bedrijf niet opengehouden kan worden, kunnen we niet van alles gaan beloven. Maar het is wel onze dure plicht het uiterste te doen om alle alternatieven, ook de alternatieven die vanuit de regio al aangedragen worden, ten minste te ondersteunen zodat deze regio de stap kan zetten naar werkgelegenheid op innovatieve terreinen.

De heer **Verhoeven** (D66): Voorzitter. Tot ieders spijt zijn we vandaag bijeen vanwege het sluiten van een bedrijf en de gevolgen daarvan voor de werkgelegenheid. Uit de afgelopen jaren herinner ik me Organon in Oss, NedCar in Born en Aldel in Delfzijl. Het is helaas niet voor het eerst en het zal ook niet voor het laatst zijn. Net als nu bij Philip Morris in Bergen op Zoom is het inderdaad een harde slag voor alle mensen en hun gezinnen dat zij hun baan kwijtraken. Daarover is iedereen hier het eens. Hoe vervelend dat ook is, het is voor D66 de uitdaging om geen valse hoop te wekken, maar wel nieuwe kansen te benutten om mensen aan ander werk te helpen. De situatie in Bergen op Zoom laat ook zien hoe belangrijk het in algemene zin is dat we in Nederland blijven groeien en zorgen voor nieuwe groei, want die zorgt dan weer voor banen in het hele land.

D66 heeft gesproken met de bestuurders uit de regio en de gemeente Bergen op Zoom. Zij hebben ook een brief gestuurd. Eenieder van ons heeft die gekregen. De bestuurders maken zich terecht zorgen over de grote werkloosheid die kan oplopen tot zo'n 10.000 mensen. Dat is een enorme hoeveelheid voor zo'n gebied. Tegelijkertijd zien ze toch ook mogelijkheden om de aanwezige economische structuur weer te benutten om te zorgen voor nieuw werk. West-Brabant beschikt, het is al gezegd, over sterke clusters op het gebied van logistics, maintenance en biobased economy. Deze drie economische clusters zorgen ook weer voor nieuwe mogelijkheden in de toekomst om banen te creëren. De provincie heeft

aangegeven, samen met de gemeente en het Rijk een werkgroep op te richten die deze kansen in kaart gaat brengen. Mijn eerste vraag aan de beide bewindslieden is in hoeverre het Rijk een actieve rol kan spelen bij het realiseren van die kansen. Is het bijvoorbeeld mogelijk om te denken aan een garantieregeling van het Rijk, zoals bij NedCar is gebeurd? Kan de Minister de rol van het ministerie en die van de Brabantse Ontwikkelings Maatschappij schetsen en daarbij vooral ingaan op de verschillende pakketten en instrumenten die er al zijn? De Europese zijn al genoemd. Ik sluit me aan bij de vraag over de mogelijkheden van het huidige bedrijfslevenbeleid, waar volgens mij collega Van Ojik naar vroeg. Het was collega Mulder, hoor ik; excuses. Het maakt verder ook niet uit, we zijn het over de grote lijnen wel eens met elkaar. De overheid kan naast het benutten van economische kansen op de lange termijn ook zorgen voor omscholing en begeleiding naar nieuw werk. In dat kader denk ik dat het sociaal plan van Philip Morris een goede zaak is. Zouden de mensen bij Facilicom en de aanleverende bedrijven die eveneens hun baan kwijtraken, wat het kabinet betreft ook gebruik kunnen maken van dit sociaal plan? Deze vraag is ook al gesteld door een aantal collega's.

Bij het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid is geld beschikbaar voor cofinanciering van sectorplannen en regioplannen. De Noord-Veluwe en de Stedendriehoek zijn al bekend met regionale plannen, die ook al zijn goedgekeurd. Kan dit ook nog voor Bergen op Zoom? De deadline was volgens ons eind mei, dus strikt genomen is het te laat. Maar «strikt genomen» lijkt me hier niet de goede benadering, gezien het later geconfronteerd worden met de huidige situatie in Bergen op Zoom. Kan een aanvraag nog worden meegenomen, zo vraag ik de Minister van Sociale Zaken. Is het kabinet bereid om te bewerkstelligen dat er een mobiliteitscentrum in de vorm van een UWV-loket komt, zoals de gemeente Bergen op Zoom in haar brief heeft gevraagd?

Het sluiten van de fabriek van Philip Morris is een harde slag voor alle mensen die erbij betrokken zijn. Het is u misschien opgevallen dat mijn tekst heel veel overlap vertoont met die van mijn collega's. Laat die eensgezinde opstelling van de Kamer een stimulans zijn voor het kabinet om te doen wat kan, zonder valse hoop te wekken bij de mensen die in deze situatie zitten.

De heer **Azmani** (VVD): Voorzitter. Dat zouden mooie afsluitende woorden zijn, ware het niet dat ik de hekkensluis ben.

Ik wil allereerst namens de VVD-fractie mijn steun uitspreken voor al die werknemers die nu hun baan verliezen. Het gaat niet alleen om de grote groep mensen die werkzaam zijn bij Philip Morris, maar ook, zoals de anderen al aangegeven hebben, om de werknemers die hun baan dreigen te verliezen bij de toeleveranciers, zoals Facilicom. Het is een groot drama wanneer blijkt dat iets wat zeker lijkt, eigenlijk niet zeker is. Een baan verliezen is meer dan een terugval in je inkomen, het heeft invloed op je sociale omgeving en je welzijn. Het raakt niet alleen de werknemer, maar ook het gezin, de vrienden en de familie.

De oorzaak van dit alles is de terugloop van de sigarettenverkoop. Het besluit is niet veroorzaakt door Nederlands beleid of het Nederlandse vestigingsklimaat, zoals Philip Morris zelf ook zegt. Als een bedrijf bedrijfsmatige keuzes maakt, doordat bijvoorbeeld de vraag terugloopt, dan kent de overheid geen rol en dan heb je dit als politici ook te accepteren, hoe pijnlijk het voor de betrokkenen ook is. Maar het is een goede zaak dat de werknemers, de ondernemingsraad en de vakbonden het samen met Philip Morris eens zijn geworden over een goed sociaal plan.

Alle partijen hebben hun verantwoordelijkheid genomen. Naast de financiële vergoedingen is het mobiliteitscentrum een van de onderdelen van het sociaal plan. Zoals anderen al hebben aangegeven, is het

mobilitieitscentrum beperkt tot de werknemers van Philip Morris. Welke rol kan de Minister van Sociale Zaken spelen bij bijvoorbeeld een eventueel op te zetten mobilitieitscentrum in Bergen op Zoom? Welke rol kan het UWV daarin gaan spelen? Ik heb uit het laatste nieuws wel begrepen dat er al sprake is van een bepaald informatiepunt in Bergen op Zoom, maar misschien kan de Minister van Sociale Zaken er nog een andere invulling aan geven.

Ten aanzien van de ESF-gelden ben ik benieuwd hoe onder andere het ministerie Sociale Zaken ervoor wil zorgen dat projecten rondom het van werk naar werk begeleiden van bepaalde groepen werknemers door Europa worden gefinancierd.

Uit deze sluiting blijkt eigenlijk ook wel dat een leven lang leren van groot belang is en dat de arbeidsmarkt in de toekomst meer behoefte heeft aan flexibel, maar ook breed inzetbaar personeel. Welke maatregelen neemt de Minister van Sociale Zaken om dit voor de toekomst te borgen? Het in eerste instantie starten van opleidingen zou dan niet meer nodig hoeven zijn, omdat iemand al breed inzetbaar is en daadwerkelijk van werk naar werk kan gaan.

De regio maakt terecht van de gelegenheid gebruik om haar economische agenda onder de aandacht te brengen. Haar agenda is gericht op slimme en duurzame economische groei en dan in het bijzonder voor de Delta Regio, een gebied dat groter is dan alleen Bergen op Zoom en de regio. Het gaat zelfs om Vlaamse provincies en ook provincies en regio's in Nederland zoals Zeeland, West- en Midden-Brabant, Rijnmond en de Drechtsteden. Het gaat onder andere over biobased economy, logistiek en maintenance, zoals mijn collega-woordvoerders ook al hebben aangegeven. Er is behoefte aan de erkenning van de kracht en de positie die deze regio daarin heeft. De Green Chemistry Campus kan mogelijkheden bieden voor bijvoorbeeld extra onderzoeksprogramma's. De regio is daarbij in principe zelf aan zet. Volgens mij zet ze die stap ook door hier vandaag aanwezig te zijn. Welke rol kan de Minister van Economische Zaken spelen om ervoor te zorgen dat dit deel van Nederland, dat heel veel kansen heeft op duurzame groei, die economische groei ook kan realiseren, voor de regio, maar ook voor Nederland en zelfs voor regio's buiten Nederland?

De heer **Ulenbelt** (SP): De heer Azmani van de VVD zegt dat Philip Morris een bedrijfseconomische beslissing heeft genomen. Vindt de heer Azmani ook dat hij samen met mij een appel zou moeten doen op de directie van Philip Morris om te zorgen voor een sociaal plan voor niet alleen de eigen werknemers maar ook de inleners en voor een compensatie voor medewerkers bij toeleveranciers? Of past dat niet in de wereld van de bedrijfseconomische beslissingen?

De heer **Azmani** (VVD): Volgens mij moeten we ervoor zorgen dat ook het personeel van de toeleveranciers zo goed mogelijk wordt begeleid van werk naar werk en dat de werkgevers hun verantwoordelijkheden nakomen. Facilicom en Philip Morris dienen hun verantwoordelijkheid hierin te kennen.

De heer **Ulenbelt** (SP): Dat is een heel omslachtige manier om te zeggen dat Philip Morris niets hoeft te doen voor de toeleveranciers. De heer Azmani wil dit appel niet doen op de directie van Philip Morris. Het bedrijf maakt miljarden winst, mag Bergen op Zoom daar dan iets van terugzien? Wil de heer Azmani met mij het appel doen op de ministers om dit over te brengen aan bijvoorbeeld de raad van commissarissen van Philip Morris?

De heer **Azmani** (VVD): Volgens mij is dat appel al lang gedaan op Philip Morris en heeft Philip Morris daarin zelf ook een bepaalde verantwoordelijkheid. Ik heb in mijn inbreng al aangegeven dat we als politici moeten

weten waar onze verantwoordelijkheden liggen. Die liggen niet in de bedrijfsvoering van een bepaald bedrijf. Als een bedrijf zijn eigen bedrijfsmatige keuzes maakt omdat de sigarettenverkoop terugloopt, dan zijn dat keuzes van dat bedrijf. Hoe erg het ook voor de mensen is. Maar ik ben hier niet, zoals ook mijn voorganger de heer Verhoeven heeft aangegeven, om valse verwachtingen of valse hoop te wekken. We moeten er alleen met elkaar voor zorgen dat de mensen die hun baan dreigen te verliezen zo snel mogelijk weer aan nieuw werk komen. Ik heb daarvoor een appel op de Minister van Sociale Zaken gedaan en ik leg ook in breder verband, ten aanzien van de kansen van de regio met onder meer de Green Chemistry Campus, een verantwoordelijkheid bij de Minister van Economische Zaken.

De vergadering wordt geschorst van 14.35 tot 14.40 uur.

Minister **Asscher**: Voorzitter. De Minister van Economische Zaken zal ingaan op de vragen over het vestigingsklimaat, de kansen van de regio en ook het contact dat hij heeft gehad met het bedrijf. Ik zal mij concentreren op de vragen die gesteld zijn over met name de mobiliteitscentra en de gevolgen voor de werknemers. In dat verband kan ik mij geheel aansluiten bij wat door de Kamer is gezegd over de betekenis voor de werknemers van het bedrijf en van de toeleveranciers. Het is buitengewoon dramatisch als mensen, soms na vele jaren trouwe dienst, door zo'n besluit op straat komen te staan. Het heeft ook grote gevolgen voor de gemeente. Ik zie dat de gemeente hier ook vertegenwoordigd is. Als zo'n grote werkgever vrijwel geheel vertrekt uit de gemeente, heeft dat enorme impact. En dat geldt ook voor de regio. Ik denk dat het goed is dat er een degelijk sociaal plan is gesloten tussen de werkgever en de vakbonden. Ik noem dat «degelijk» omdat ik kan vaststellen dat het in vergelijking met andere sociale plannen goed en ruim is ingevuld. Daar is ook alle aanleiding voor, want het is nodig. Het is met name heel belangrijk dat er collectief budget is voor van-werk-naar-werktrajecten voor de duur van twaalf maanden en een individueel budget van € 4.000 per werknemer voor outplacement, begeleiding en scholing. Philip Morris heeft aangegeven die faciliteiten in een door het bedrijf op te richten mobiliteitscentrum onder te brengen. Om de begeleiding naar een nieuwe baan te verzorgen, werken outplacementbureaus in dat mobiliteitscentrum samen aan het matchen van vacatures met werknemers. Daarmee wordt invulling gegeven aan de begeleiding naar een nieuwe baan. Een en ander is samen met de bonden op een goede manier in werking gesteld. UWV is beschikbaar om ter plekke, in het mobiliteitscentrum van Philip Morris, voor aanvullende dienstverlening te zorgen en informatie te verschaffen. Door verschillende Kamerleden is terecht gevraagd hoe het nu met werknemers van de toeleveranciers gaat. Kunnen zij ook terecht bij het mobiliteitscentrum dat Philip Morris heeft ingericht? Nee, zij kunnen daar niet terecht, maar de gemeente Bergen op Zoom heeft besloten een mobiliteitscentrum in te richten in de gemeente, dat juist bedoeld is voor die werknemers die anders tussen de wal en het schip dreigen te geraken. Het Rijk is bereid daarbij te helpen en te assisteren en zal via UWV vertegenwoordigd zijn. Daarbij is de mogelijkheid van belang om al naar gelang de omvang van de problematiek op dan wel af te schalen. De heer Van Ojik heeft opgemerkt dat er heel verschillende beelden bestaan ten aanzien van het aantal mogelijke ontslagen bij de toeleveranciers. Op basis van ervaringen in het verleden heb ik daar wel enige informatie over. In de brief van de provincie wordt melding gemaakt van een factor 2 tot 3, wat zou kunnen leiden tot 2.000 à 3.000 ontslagen. Uit eerdere ervaringen bij andere bedrijven blijkt deze factor veel kleiner. Soms wordt de helft of zelfs een vijfde van het aantal directe ontslagen bij de toeleveranciers ontslagen. Dat loopt dus sterk uiteen. Je kunt dat ook

van tevoren niet helemaal weten, want het heeft ook te maken met de kracht van de regio en de stand van de conjunctuur. Vandaar dat de opschaalbaarheid van het mobiliteitscentrum van belang is. Ik wil een scherpere foto van de situatie en daar wordt nu ook aan gewerkt in samenwerking met de regio. Maar we zijn bereid, en dit is vergelijkbaar met hoe het bijvoorbeeld bij Zalco is gegaan, bij te dragen aan het tot stand komen van het mobiliteitscentrum, zodat ook daar werknemers terecht kunnen. Maar ook hier geldt dat de bedrijven die als gevolg van het vertrek van Philip Morris zullen moeten krimpen, net als Philip Morris zelf de verantwoordelijkheid hebben een sociaal plan te maken voor hun werknemers. Pas daarna kom je bij de rol van de overheid, dus ook de rijksoverheid, via UWV. Voor die bedrijven geldt net zozeer de verantwoordelijkheid om een sociaal plan te maken als men werkgelegenheid moet inkrimpen.

Mevrouw **Schouten** (ChristenUnie): Het is in ieder geval goed om te horen dat het Rijk nu ook actief een rol wil gaan spelen middels het UWV met een mobiliteitscentrum ter plekke. Kan de Minister aangeven voor welke periode dat is bedoeld? Wanneer kan het ingaan? De gemeente, die natuurlijk zelf al wel aan de slag is gegaan, had al gevraagd om een vorm van bijstand van het Rijk.

Minister **Asscher**: UWV kan daar onmiddellijk aanschuiven. Zodra het bekend werd, zijn we natuurlijk gaan kijken en voorbereiden. De duur is nu nog niet bekend en ik stel er bij voorbaat ook nog geen grens aan. Je wilt mensen zo goed mogelijk verder helpen en er zal dus ook goede samenwerking moeten ontstaan tussen het mobiliteitscentrum bij Philip Morris zelf en dat van de regio in Bergen op Zoom. Wij zijn klaar om daar meteen aan de slag te gaan. Zoals gezegd, heb ik nog geen ideeën over een begrenzing qua duur. Ik heb wel de behoefte om de foto van de aard en de omvang van de problematiek ten aanzien van de werknemers van de toeleveranciers scherper te krijgen. Om adequate dienstverlening te kunnen leveren moeten we immers weten of het hier gaat om tientallen, honderden of misschien zelfs duizenden werknemers, zoals in de brief werd gesuggereerd. Maar op zich staan we klaar om daar te assisteren. Er is gevraagd wat er gebeurt met de WW-premie, nu als gevolg van het massaontslag van Philip Morris de sectorpremies heel sterk kunnen gaan stijgen. Pas volgende maand wordt begonnen met het vaststellen van de sectorfondspremies. Daarom is op dit moment nog niet bekend wat de hoogte zou kunnen worden. Ik kan de Kamer wel informeren over de manier van vaststelling. In principe worden de sectorpremies zo vastgesteld dat met de premiebaten de verwachte lasten van het eerste halfjaar WW in de sector gefinancierd kunnen worden. Daarbij geldt wel een lastenplafond. Door middel van het lastenplafond wordt rekening gehouden met de maximale WW-lasten die een sector zelf zou moeten kunnen dragen. Er zit dus een begrenzing aan. Daardoor wordt voorkomen dat een in moeilijkheden verkerend sectorfonds, zoals nu wellicht de tabaksverwerkende industrie, in een negatieve spiraal terecht zou komen, waardoor de premie explodeert. Maar dat is nu dus nog niet bekend. De sectorpremie zal komende maand worden vastgesteld.

De heer **Ulenbelt** (SP): In de sigarettenindustrie in Nederland wordt nu 0% WW-premie betaald. Dat gaat nu omhoog omdat Philip Morris mensen wil ontslaan. Mijn vraag was of de Minister naar de raad van commissarissen wil gaan om deze raad onder de neus te wrijven dat die rekening bij Philip Morris moet worden neergelegd. Men zit hier in een belastingparadijs. Wil de Minister dit gaan vragen? Waarom moeten die andere sigarettenbedrijven, die wel netjes met hun personeel omgaan, die rekening gaan betalen? Dat is toch absurd?

Minister **Asscher**: Nee, dat wil ik niet. Dit is het systeem zoals dat in heel Nederland geldt, voor alle sectoren, waarbij een sector zelf een deel van de WW-lasten opbrengt. Dit is juist gemaximeerd om te voorkomen dat als gevolg van een massaontslag binnen de sector allerlei andere bedrijven in een negatieve spiraal terecht zouden komen. Dat staat los van de verantwoordelijkheid die Philip Morris als werkgever heeft, die tot uiting komt in de gewone werkgeversverplichtingen en in het tot stand komen van een sociaal plan.

De VVD vraagt wat Sociale Zaken doet aan duurzame inzetbaarheid. Dat is natuurlijk belangrijk voor het aantrekkelijk houden van werknemers en veel van de beleidsmaatregelen zijn daar al op gericht. Ook in dit bedrijf is geïnvesteerd in de ontwikkeling van mensen. Het bedrijf bekijkt nu in hoeverre dat ook vertaald kan worden in diplomering of certificering van eerder verworven competenties. Daarnaast is ook het algemene beleid erop gericht om duurzame inzetbaarheid te bevorderen.

Er is gevraagd naar de mogelijkheid van sectorplannen. Er zijn inderdaad regionale sectorplannen ingediend, waarvan een aantal ook al is goedgekeurd. Op dit moment is die tweede tranche, zoals de heer Van Ojik terecht zei, sinds mei gesloten. Er wordt nu bekeken of er sprake zal zijn van een derde tranche, wat heel goed zou kunnen. Als dat zo is, kan West-Brabant daar vanzelfsprekend ook aan meedoen, mits het plan voldoet aan de eisen.

Dit stelt mij nog in de gelegenheid om, voordat Minister Kamp zal ingaan op de brief van de provincie, nog even een opmerking te maken over de kracht van de regio. Ik zie hier wel degelijk een heel vitale regio. Ook de arbeidsmarkt van de regio West-Brabant is sterker dan die in sommige andere gebieden in het land. Ik spreek dan ook de hoop uit dat het, met alle inspanningen die verricht worden door de werknemers zelf, via het sociaal plan en in de mobiliteitscentra, daadwerkelijk zal lukken veel mensen weer aan de slag te krijgen binnen afzienbare tijd. Want dat is in een dramatische situatie zoals deze van het allergrootste belang. Dan zijn er wel degelijk kansen in deze regio.

Minister **Kamp**: Voorzitter. Het is alweer drie maanden geleden dat op 4 april het bericht kwam dat de fabriek in Bergen op Zoom dichtging. We zijn er een beetje aan gewend geraakt in die drie maanden, maar de schok vanwege de ellende voor de mensen in Bergen op Zoom was toen natuurlijk heel groot. Je moet je voorstellen dat je daar vaak al enkele tientallen jaren werkt. Bijna de helft van de mensen was boven de 50 jaar en werkte er twintig jaar en soms langer. De fabriek draaide al vanaf 1980 en was helemaal vervlochten met de samenleving. Het was een fabriek van de grootste sigarettenfabrikanten van de wereld, een grote multinational. Het was, denk ik, ook de grootste, meest producerende fabriek van dat concern. Als die in een keer dichtgaat, op 140 arbeidsplaatsen na, dan is dat een enorme schok.

Het was ook voor ons een hele grote schok. We zijn natuurlijk onmiddellijk nagegaan wat de achtergrond van dat besluit was. Voor een deel weten we dat wel, omdat we het ook zelf hebben veroorzaakt. De rijksoverheid streeft immers al vele jaren naar het terugdringen van de sigarettenconsumptie. Sinds 1980, toen het bedrijf in Bergen op Zoom begon, is het roken bij de mannen gehalveerd en bij de vrouwen is het een derde minder geworden. In Europa is op dit moment sprake van een vraaguitval van 20% doordat er minder gerookt wordt. Dat betekent dus ook minder productie bij dit bedrijf. Het bedrijf draait ook voor een belangrijk deel op de export naar Japan, maar in Europa als geheel, wat ook een belangrijke afzetmarkt voor Philip Morris is, is er 20% minder vraag. Dit betekende dat het bedrijf een beslissing moest nemen over de vraag hoe het daarmee om zou gaan.

Wij hebben ons ervan vergewist dat dit een langdurig en zorgvuldig proces is geweest in het bedrijf, waarbij men heeft gekeken naar de vraag

hoe er vanwege bedrijfseconomische redenen op de situatie gereageerd moest worden. Men heeft uiteindelijk deze beslissing genomen. Ik denk dat je weinig anders kunt doen dan zo'n besluit van een internationaal concern te respecteren. Het is de taak van het bedrijf om te investeren en om het bedrijf in stand te houden, maar als het niet gaat, moet er door de directie van het bedrijf een conclusie worden getrokken.

De heer **Van Ojik** (GroenLinks): Ik sluit even aan op de laatste zin van de Minister: «als het niet gaat». Ik heb het eens nagezocht. Philip Morris heeft vorig jaar volgens het eigen jaarverslag 8,5 miljard dollar winst gemaakt. Het is maar wat je «als het niet gaat» noemt. Ik vraag de Minister of hij met mij vindt dat zo'n cijfer toch ook een bepaalde rol zou mogen spelen in de zorgvuldige afwegingen van bedrijfseconomische aard.

Minister **Kamp**: Zeker, maar het is een bedrijf met een omzet van meer dan 80 miljard euro. De winst moet je aan dat bedrag relateren en aan het vermogen dat erin gestoken is. Als er bij zo'n concern sprake is van een vraaguitval, dan is het gewoon noodzakelijk dat je maatregelen neemt, wil je het concern in stand houden. Ik heb al gezegd dat er in Nederland een halvering is van het aantal mannen dat rookt en dat er 20% minder vraag is in Europa. Zo'n bedrijf meent op een gegeven moment die maatregelen te moeten nemen. Het is een onderdeel van het goede vestigingsklimaat in Nederland dat wij dat ook respecteren. Wij willen graag dat bedrijven in Nederland investeren, dat ze uitbreiden. Nederland heeft veel te bieden aan bedrijven. Maar daar hoort ook bij dat er in alle omstandigheden een redelijke, consistente en constructieve houding is van de zijde van de overheid. Het resultaat hiervan is dat wij vorig jaar bijna 200 bedrijven uit het buitenland hebben kunnen aantrekken. Vorig jaar heeft het Netherlands Foreign Investment Agency (NFIA), in nauwe samenwerking met de provincie Noord-Brabant, in één jaar tijd 35 projecten uit het buitenland aangetrokken voor Noord-Brabant, waardoor in totaal 1.300 banen zijn ontstaan. Brabant is sowieso een heel actieve en succesvolle provincie. Dit alles komt omdat wij de zaken in Nederland op een bepaalde manier hebben georganiseerd en wij ook op een bepaalde manier met bedrijven omgaan. Ook in moeilijke omstandigheden moet je redelijk blijven en proberen je te realiseren dat het weliswaar gaat om dit bedrijf en ook om de resterende werkgelegenheid bij dit bedrijf, maar dat het ook gaat om andere multinationals. Je wilt graag dat de relatie tussen de bedrijven en Nederland goed blijft, waardoor nog meer investeringen uit het buitenland kunnen worden aangetrokken. Je moet altijd elders compenseren als het ergens misgaat. Daar hoort dan een aantrekkelijk vestigingsklimaat en een betrouwbare houding van de overheid bij. Economische Zaken heeft zich vanaf het allereerste begin dat dit speelde intensief op de hoogte gesteld van de ontwikkelingen via vele contacten met de directie hier in Nederland en ook met de directie van Philip Morris International. We hebben geen andere conclusie kunnen trekken dan de conclusie die ik net heb verwoord.

De heer **Van Ojik** (GroenLinks): Ik heb een vervolgvraag, die deels ook is opgeroepen door het antwoord van de Minister. De Minister zegt dat we bedrijven veel te bieden hebben en dat we een heel mooi vestigingsklimaat hebben. Dat is allemaal fantastisch natuurlijk. Het is heel goed voor de werkgelegenheid. Wie zou daartegen kunnen zijn? De vraag die hier speelt, is of daar ook iets tegenover kan staan, in de zin dat je een bedrijf ergens op kunt aanspreken. De Minister zegt dat het bedrijf een omzet heeft van 80 miljard euro, al had ik het over de winst in dollars. Maar toch, het lijkt mij een heel mooie winst ten opzichte van de omzet, een mooi rendement op de omzet. Ik zou me dus kunnen voorstellen dat je tegenover een fantastisch vestigingsklimaat en het feit dat we bedrijven heel veel te bieden hebben, stelt dat de overheid bedrijven aanspreekt op

hun verantwoordelijkheid wanneer een bedrijf dat zo veel winst maakt, mensen op straat zet, in dit geval 1.230.

Minister **Kamp**: Het is voor het bedrijf net zo'n moeilijke beslissing, mogelijk nog moeilijker dan voor ons. Het bedrijf heeft er immers veel in geïnvesteerd en moet nu afscheid nemen van de medewerkers. Het heeft ook grote financiële consequenties. Het bedrijfscomplex zelf wordt buiten gebruik gesteld. Dat is ook voor het bedrijf een moeilijke beslissing, laten we daar reëel in zijn.

De heer Van Ojik vraagt naar tegenprestaties. Wij sluiten in Nederland geen deeltjes met bedrijven. Wij hebben in Nederland onze wettelijke fiscale regelingen en wij hebben een internationaal netwerk van belastingverdragen. We hebben ook een apart team dat in staat is om onze fiscale regelingen te verduidelijken voor bedrijven en binnen die regels afspraken te maken. Dat is ook met dit bedrijf het geval. Er zijn geen bijzondere dingen aan het bedrijf toegezegd. De relatie tussen het bedrijf en Nederland is dan ook zakelijk. Philip Morris heeft hier sinds 1980 in Bergen op Zoom geproduceerd. We vinden het ontzettend vervelend dat het nu afloopt, maar we willen daar wel vanuit Nederland, maar ook vanuit het buitenland, graag vervangende werkgelegenheid voor terug hebben. De goede positie die Nederland op de internationale markt heeft voor investeerders, moeten we daarom ook in moeilijke omstandigheden proberen vast te houden. Dat is wat wij doen.

De **voorzitter**: De heer Van Ojik is nog niet echt tevreden over het antwoord.

De heer **Van Ojik** (GroenLinks): Het is niet echt een antwoord op mijn vraag. De Minister zegt dat het bedrijf het ook heel vervelend vindt. Dat zou er nog bij moeten komen, zou ik bijna zeggen, ik ga er zonder meer van uit dat het bedrijf het vervelend vindt. Mijn vraag is heel simpel: vindt de Minister het redelijk dat de overheid tegenover alles wat zij biedt aan zo'n bedrijf in termen van vestigingsklimaat, belastingafspraken en belastingvoordeel, stelt «voor wat hoort wat»? Je mag dat bedrijf best aanspreken op zijn verantwoordelijkheid voor de werkgelegenheid, in dit specifieke geval in Bergen op Zoom en de regio. Als de Minister zegt dat hij het niet nodig vindt of niet wenselijk, dan weet ik dat.

Minister **Kamp**: Niet nodig en niet wenselijk vinden... Het komt altijd van twee kanten. Het bedrijf wil geld verdienen en kijkt waar het dat in de wereld het beste kan doen. Nederland organiseert zijn zaken zo dat het een aantrekkelijk vestigingsklimaat heeft voor bedrijven. Dat blijkt ook zo te zijn. Het land waarin de Verenigde Staten het meest investeert is Nederland; meer dan in China, Duitsland of welk land ook. Het is voor bedrijven aantrekkelijk om hier te zijn, maar het is voor Nederland ook aantrekkelijk dat die bedrijven hier komen. We hebben hier immers een groot aantal werklozen, wat de dagelijkse zorg is van mijn collega van Sociale Zaken en Werkgelegenheid en van mij. We proberen werkgelegenheid te behouden en ook aan te trekken. Daarbij hoort een zakelijke, betrouwbare en voorspelbare houding ten opzichte van het bedrijfsleven. Deze klap komt keihard aan, maar in hetzelfde jaar is de provincie Noord-Brabant samen met het NFIA erin geslaagd om evenveel banen vanuit het buitenland voor Brabant aan te trekken als er nu bij Philip Morris in Bergen op Zoom verloren gaan.

De heer **Ulenbelt** (SP): De Minister heeft zich laten overtuigen door de internationale en nationale directie van Philip Morris. Heeft hij echter ook gesproken met de ondernemingsraad? Heeft hij kennisgenomen van het advies en de analyse van de ondernemingsraad waarom deze sluiting niet nodig is? Philip Morris sluit Nederland en houdt overal elders de

productie op peil. Van een bedrijf dat gevoel heeft voor lokale verhoudingen, verwacht je toch overal gevolgen van de daling van de sigarettenverkoop? De Minister zegt dat hij zich heeft laten overtuigen, maar volgens mij heeft hij zich laten piepelen.

Minister **Kamp**: Het bedrijf kan zelf beter dan de heer Ulenbelt beslissen wat het bij veranderende marktomstandigheden met een vraaguitval moet doen. De heer Ulenbelt kan van mening zijn dat je bij alle fabrieken in Europa een bepaald percentage eraf moet halen, maar dat zijn beslissingen die het bedrijf zelf moet nemen. Het bedrijf heeft alle varianten op een zakelijke manier op een rij gezet en beoordeeld en uiteindelijk dit besluit genomen. Het is de verantwoordelijkheid van Philip Morris om dat besluit te nemen. Dat bedrijf wordt met de gevolgen geconfronteerd, zoals waardeverlies van de site in Bergen op Zoom en de kosten voor het sociaal plan. Het kost het bedrijf al met al honderden miljoenen. Zo'n besluit wordt niet lichtvaardig genomen. Natuurlijk zijn er de nodige contacten geweest, ook met de ondernemingsraad. Ik heb nog niet kennisgenomen van het advies van de ondernemingsraad. Ik heb ook niet de vrijheid om daarover te spreken. We wachten af wat de ondernemingsraad daarover zelf naar buiten brengt. Het advies van de ondernemingsraad is in de eerste plaats relevant voor de raad van commissarissen.

De heer **Ulenbelt** (SP): Ik vraag de Minister toch om kennis te nemen van het advies van de ondernemingsraad en van de gemaakte analyse om vervolgens met een nieuw oordeel naar de raad van commissarissen te stappen teneinde te bekijken wat er nog te bereiken valt.

Minister **Kamp**: Ik ben niet van plan hier een aparte lijn met de raad van commissarissen op te zetten. Wij hebben onze verantwoordelijkheid. Ik heb die ook geschetst aan het bedrijf, Bergen op Zoom en Noord-Brabant. Ik moet ervoor zorgen dat er vervangende werkgelegenheid komt. Ik moet het vestigingsklimaat in stand houden. Daar hoort een bepaalde houding van de overheid bij. Dat is een belangrijk onderdeel van dat goede vestigingsklimaat en daar wil ik niet van afwijken. Wij hebben onze verantwoordelijkheid en de ondernemingsraad en de raad van commissarissen hebben hun eigen verantwoordelijkheid. Ik laat de verantwoordelijkheid graag daar waar die ligt.

De heer **Verhoeven** (D66): Ik waardeer de inzet van de Minister voor het generieke klimaat en het vestigingsklimaat in Nederland. Ik hoor hem echter vooral het algemene nationale beeld schetsen. We hebben zo'n twintig debatten per jaar over de algehele situatie in Nederland. We houden nu dat ene debat per jaar waarin het gaat om een specifieke regio, een specifieke situatie en een verlangde specifieke inzet van aan de ene kant de Minister van Sociale Zaken en aan de andere kant de Minister van Economische Zaken. Mijn vraag is of een rijksgarantieregeling mogelijk is. Vergelijk het eens met de situatie bij NedCar en de actieve rol van de overheid en de Minister van Economische Zaken in combinatie met investeerders in dat gebied. Kan de Minister daar iets over zeggen, om te laten zien dat hij zich wel degelijk hiervoor volledig wil inzetten? Gaat de inzet van de Minister verder dan alleen maar het nationale beleidsinstrumentarium op basis van generieke maatregelen?

Minister **Kamp**: Ik wilde net beginnen over de situatie in de regio. Ik mag hopen dat er bij de heer Verhoeven geen twijfel bestaat over de actieve opstelling van Economische Zaken. Ik kan u verzekeren dat wij niet alleen zeer actief zijn voor het generieke bedrijvenbeleid maar zeer zeker ook voor bedrijven die in de problemen komen of dreigen te komen. Van een groot deel van het werk hoort de heer Verhoeven niets omdat wij in staat

zijn om achter de schermen problemen op te lossen. Als je problemen buiten de publiciteit kunt houden, is dat vaak onderdeel van de oplossing voor een bedrijf om door de moeilijkheden heen te komen. We zijn dus zeer actief, zeker in specifieke situaties als deze, maar we zijn ook realistisch. Je moet namelijk in dit specifieke geval ook het verband zien met de aantrekkelijkheid van Nederland als land om nieuwe bedrijven uit het buitenland aan te trekken. Er zijn absoluut garantieregelingen en er is ook ruimte. Voor een garantieregeling heb je alleen wel iemand nodig die wil investeren. Hier gaat het niet om iemand die wil investeren – zoals bij NedCar, waarin Van der Leegte wilde investeren – maar om een grote productiefabriek in een markt waarin sprake is van grote vraaguitval. Op dat moment is helaas geen garantieregeling aan de orde maar een sociaal plan. Dat wil niet zeggen dat er geen nieuw perspectief voor de regio kan komen.

Ik ga daar graag wat verder op in. Mijn collega zei dat het een relatief sterke regio is voor de arbeidsmarkt. Het is ook economisch een relatief sterke regio. Nederland is sowieso een van de sterke economieën van de wereld. Binnen Nederland is dit gebied tussen Rotterdam en Antwerpen een gebied met een grote economische potentie. De werkloosheid ligt er lager dan gemiddeld en op een aantal terreinen zijn er goede mogelijkheden om verder door te groeien. Het is een voordeel dat dit gebied deel uitmaakt van Brabant. Noord-Brabant is een zeer succesvolle provincie, met een voor het bedrijfsleven aantrekkelijke cultuur. Dat biedt ook in dit geval mogelijkheden.

Onder leiding van de provincie Noord-Brabant wordt bovenal gekeken wat de directe mogelijkheden zijn die nu ter plaatse ontstaan. Er komt een grote fabriek leeg te staan, een enorm complex dat voor een deel nog niet en voor een deel wel bebouwd is. Mogelijk zijn bedrijven geïnteresseerd om daar activiteiten te ontplooiën. We bekijken zeker ook of we iets vergelijkbaars als in Oss kunnen opzetten, waar we in een bedrijvencomplex nieuwe ontwikkelingen op elkaar hebben afgestemd.

Als je naar Bergen op Zoom kijkt, moet je ook naar West-Brabant als geheel kijken. West-Brabant biedt op dit moment grote mogelijkheden op met name drie onderdelen. Het eerste onderdeel is maintenance.

Vanwege de toekomstige aanschaf van 35 gevechtsvliegtuigen door Nederland en een aantal andere landen, zijn er in Woensdrecht mogelijkheden om de reeds bestaande activiteiten op het gebied van maintenance verder te versterken. Dat kan een basis zijn voor nog verdere versterking. De taskforce onder leiding van de provincie Noord-Brabant in de persoon van gedeputeerde Pauli gaat zeker bekijken wat er op het punt van maintenance mogelijk is. Het tweede onderdeel waarnaar wordt gekeken, is de sector logistiek in het gebied. Er zijn nog grote ontwikkelingsmogelijkheden op het gebied van logistiek. We laten de initiatieven verkennen en we bekijken hoe we initiatieven die al verkend zijn, kunnen benutten. Er is al erg veel logistiek en de positie is al sterk maar verdere versterking is mogelijk en daar wordt dus ook aan gewerkt. Het derde onderdeel is de biobased economy, de bioeconomie in het gebied. Gelet op wat daar qua logistiek en qua positie mogelijk is – denk aan havenaanvoermogelijkheden en de nabijheid van chemische industrie, afzetmarkten en ook kennisinstellingen – menen we dat er ook op dat gebied resultaten te behalen zijn. Ook daar zal de taskforce zich op richten. Het Rijk zal een actieve rol spelen in die taskforce. Als uit die taskforce een actieplan komt, zullen wij er heel graag aan bijdragen om dat ook gerealiseerd te krijgen. Dit ook in antwoord op hetgeen door mevrouw Schouten naar voren is gebracht.

De heer **Verhoeven** (D66): De Minister noemt heel veel dingen die hij doet. Dat vind ik ook heel goed. Ik hoop dat in dit geval vooral de Minister van Economische Zaken in die regio klaarstaat met een soort pakket waar bijvoorbeeld de mogelijkheid van een garantieregeling in zit, net als een

aantal van de bestaande maatregelen uit het huidige bedrijfsleveninstrumentarium. Als zich dan een investeerder aandient – ik snap dat de Minister zegt dat die er op dit moment niet is – maakt dit pakket het laagdrempelig en aantrekkelijk om in te springen. Dat vergt een actieve rol van deze Minister, die hij volgens mij zou kunnen spelen. Ziet hij die actieve rol ook voor zichzelf weggelegd? Ik weet dat de Minister zegt: ja natuurlijk meneer Verhoeven, wat denkt u wel, dat u hoeft u toch niet te vragen? Toch vraag ik het hem omdat ik hoop dat hij net dat stapje extra wil doen om deze specifieke situatie op te pakken.

Minister Kamp: Waarom de suggestie doen dat we niet actief zouden zijn? Denkt u dat die 200 bedrijven uit het buitenland zo zijn komen aanvliegen in Nederland? Daar hebben wij een organisatie voor opgezet. We hebben een pakket gemaakt. We hebben gezorgd voor de juiste mensen, die in het buitenland contacten leggen. We zorgen ervoor dat bedrijven die naar Nederland komen, opgevangen worden. Er worden afspraken met ze gemaakt, ook door de Belastingdienst. Daarbij wordt samengewerkt met het provinciale bestuur en de gemeenten. Op die manier slagen wij er actief in om dit voor elkaar te krijgen. Zoals ik al zei, zijn er vorig jaar 200 bedrijven naar Nederland gekomen. 35 daarvan zijn naar Brabant gegaan. We hebben vorig jaar bij de behandeling van de begroting voor het jaar 2014 een extra pakket toegevoegd aan de financiering voor ondernemingen. In de zomer wordt daar nog een pakket aan toegevoegd. We hebben binnen de bestaande faciliteiten, zoals de garantieregelingen, ook ruimte. Dus zullen we zeker samen met de regio en de gemeente alle mogelijke kansen benutten. Ik ben zeer gemotiveerd. U weet hoe wij ons druk hebben gemaakt toen wij voor Aldel nog een kleine kans zagen om dat bedrijf toch overeind te houden. Ik realiseer mij heel goed dat de grote klap die aan Groningen is toegebracht met Aldel, ver overtroffen wordt in Bergen op Zoom, waar de klap voor de gemeenschap nog veel groter is. Ik ben erg gemotiveerd om de zaak weer in de goede richting proberen te krijgen.

Mevrouw Hamer (PvdA): Ik had een heel stuk terug in het debat een vraag. Ik ga proberen hoe ik de vraag zo kan formuleren dat we niet teruggaan in het debat maar wel met elkaar vooruitkomen. Begrijp ik de Minister goed dat hij achter de schermen op alle mogelijke manieren heeft bekeken of dit bedrijf te behouden was en dat het averechts had gewerkt voor de regio als hij daar langer of zichtbaarder mee was doorgegaan? Dan kom ik op de toekomst. De Minister zegt dat er heel veel mogelijk is en dat hij graag met de regio aan de slag wil. Ik zit even te zoeken hoe ik mijn vraag weer op een goede manier kan formuleren. Zou het niet goed zijn als de Minister dat gesprek in de regio een keertje iets zichtbaarder voert? Ik denk dat dat voor de mensen heel belangrijk is. Ik snap heel goed dat veel werk soms achter de schermen verricht moet worden, maar het kan voor mensen ook heel belangrijk zijn om gewoon eens met de Minister in gesprek te kunnen. Dan zijn ze van dat gevoel af.

Minister Kamp: Het begrip «achter de schermen» heb ik gebruikt om de heer Verhoeven iets duidelijk te maken. Problemen van bedrijven staan niet in de krant en worden niet hier aan tafel besproken. We proberen problemen achter de schermen te voorkomen en op te lossen, want het is vaak in het belang van het bedrijf dat het daar blijft. Ik zou u daar veel voorbeelden van kunnen geven, maar het is verstandig om dat niet te doen. Wat het averechts werken betreft: het is van het allergrootste belang dat ik het vestigingsklimaat in Nederland bewaak. Wij zijn een land dat het moet hebben van de export en dat het moet hebben van bedrijven in andere landen die in Nederland investeren en hier hun hoofdkantoren en hun exportindustrieën willen neerzetten. Ik moet dat bewaken. Ik wil onze concurrentiepositie op de wereldmarkt als een land waar het aantrekkelijk

is om je als bedrijf te vestigen, niet op het spel zetten door in individuele gevallen niet voorspelbaar, niet betrouwbaar te handelen en tegen onze hoofdlijn in te gaan.

Mevrouw Hamer zegt dat ik naar het gebied moet gaan. Ik vind het leuk om naar gebieden te gaan. Ik ben elke maandag in gebieden. Maar op het moment dat een stad een klap krijgt omdat een bedrijf dichtgaat en 1.230 man ontslagen wordt en ik daar op de barricaden ga staan, suggereer ik daarmee dat een en ander in de hand is te houden en veranderd kan worden. Ik vind het belangrijk dat je kunt waarmaken wat je suggereert. We hebben daarom een analyse gemaakt van wat wij dachten dat daar mogelijk was. Op grond van die analyse hebben we gehandeld, ook in het belang van de mensen in Bergen op Zoom en de regio. Ik wil heel graag naar het gebied toe en dat zal ik ook zeker doen. Het beste aanknopingspunt daarvoor lijkt mij een actieplan van de taskforce. Ik zie verschillende mogelijkheden voor die taskforce. Ik ben zeer bereid om, net zoals de provincie Noord-Brabant, ook vanuit het Rijk daaraan mee te werken, met de instrumenten en de middelen die we hebben. Als er een actieplan ligt, wil ik daar behalve op het ministerie ook graag ter plekke over spreken om er wat van te maken, in het belang van degenen die nu hun baan zijn kwijtgeraakt en van wie ik denk dat ze bij andere bedrijven of in andere sectoren nog veel voor hun stad en voor ons land kunnen betekenen.

Ik ga even na of ik nog vragen heb laten liggen. Mevrouw Mulder sprak over het vestigingsklimaat. Ze zei dat er als gevolg van het vertrek van Starbucks sprake was van een wake-upcall. Dat kan dus niet, want we slapen niet. Het land waarin de Verenigde Staten het meeste investeert, is Nederland, zelf de nummer vijf-investeerder in de wereld en de nummer acht-exporteur van de wereld. Nederland slaapt absoluut niet. We zorgen voor een basis voor succes. We verliezen individuele problemen absoluut niet uit het oog. Ik ben bereid geweest om een jaar lang aan Aldel te trekken in een poging er toch iets van te maken, ook al was de kans maar klein. Als ik een kans zie, doe ik alles om die kans ook te benutten. In dit geval zie ik voor dit bedrijf in Bergen op Zoom geen kansen maar wel voor Bergen op Zoom en de regio. Ik zal mij tot het uiterste inspannen om die kansen te benutten, in samenwerking met de provincie Noord-Brabant en de gemeente Bergen op Zoom.

Mevrouw **Agnes Mulder** (CDA): Als we dan niet slapen, zijn we druk bezig met de reshoring. Hoe ver staat het daarmee?

Minister **Kamp**: Reshoring houdt in dat je bedrijven uit het buitenland weer terughaalt of dat bedrijven vanuit het buitenland weer terugkomen. Die bedrijven zijn eerst weggegaan vanwege de lage lonen. Wanneer komen die bedrijven terug? Als de lonen in andere landen hoog zijn geworden of in Nederland laag. De lonen in China zijn gestegen maar er zijn nog steeds nogal wat landen waar de lonen laag zijn, dus dat zal niet de allergrootste reden zijn voor een bedrijf om terug te komen. Een andere reden kan zijn dat vanwege de toepassing van robots, vanwege het proces van automatisering, vanwege het internet of things, dus het aan elkaar koppelen van dingen, onze bedrijven erin slagen die drempel van hoge lonen te overwinnen en dat het op een andere manier toch aantrekkelijk is hun productie in Nederland te doen. Daar is het bedrijf Philips in Drachten in geslaagd. Dat heb ik in de Kamer al eerder als voorbeeld gegeven. Ook andere bedrijven zijn door een succesvolle toepassing van robots in Nederland erin geslaagd te voorkomen dat ze naar het buitenland moesten gaan. Deze maand wordt in Born de modernste autofabriek van Europa geopend waar 1.000 robots komen te draaien. Dat is ook zo'n voorbeeld van werkgelegenheid die vanuit Nederland naar andere landen dreigde te gaan en die nu weer naar Nederland wordt teruggehaald omdat wij een stap hebben kunnen zetten.

Ik heb de Kamer aangekondigd dat ik met informatie zal komen over ontwikkelingen op het punt van reshoring. Die toezegging zal ik nakomen.

Mevrouw **Schouten** (ChristenUnie): Ik wil nog even terugkomen op de taskforce. Dank dat de Minister heeft toegezegd dat het Rijk hierin een actieve rol zal spelen. Ik denk dat dat echt belangrijk is. Het lijkt me echter wel goed is om iets concreter te krijgen wat de regio van het Rijk mag verwachten. Vanuit de regio is een aantal concrete vragen gesteld. Kan de Minister bekijken wat hij bijvoorbeeld met de onderzoeksinstellingen doet die al in de regio aanwezig zijn? Kan hij bekijken hoe hij het biobased-programma verder kan opzetten? Kan de Minister aangeven op welke punten de regio sowieso een appel op hem kan doen om een inspanning te leveren?

Minister **Kamp**: De Kamer en het kabinet hebben in alle wijsheid, en ik denk ook met goede redenen, het regionale economische beleid met de bevoegdheden en de middelen naar de provincies gedecentraliseerd. Ik heb de budgetten niet. De organisatie en de middelen liggen bij de provincies, en die maken hun rol ook waar. Ik heb Brabant als voorbeeld genoemd, maar ook andere provincies maken hun rol op een voorbeeldige manier en met groot succes waar. Utrecht is onlangs nog aangewezen als een van de aantrekkelijkste regio's in Europa om in te investeren. Amsterdam heeft een grote aantrekkingskracht. We hebben het over Eindhoven gehad en over Brabant als geheel, maar ook Limburg is zeer succesvol en dat geldt ook voor Gelderland. De keuze om de provincies het regionale beleid toe te vertrouwen, is een goede keuze geweest. Dat wil niet zeggen dat het Rijk niet nog een groot aantal instrumenten en middelen heeft die ook voor de provincies van belang zijn. Ik heb het NFIA en de garantieregelingen al genoemd. Er zijn dus ook bij ons veel mogelijkheden en die willen wij graag actief inbrengen in de taskforce. Het is niet zo dat we Nederland gaan leegzuigen om de werkgelegenheid nu naar West-Brabant te brengen. We hebben ook Groningen en Noord-Holland, Limburg en Zeeland tot onze verantwoordelijkheid. We gaan daar binnen onze totale verantwoordelijkheid voor het land op een verstandige manier mee om. Ik ga niet zeggen dat we onderzoeksinstellingen naar West-Brabant gaan overbrengen. We hebben het budget voor de grote onderzoeksinstellingen, de TO2-instellingen zoals TNO, behoorlijk verlaagd en er komen nog meer reducties op dat budget. Binnen die organisaties moet men zelf uitmaken hoe men de beschikbare middelen zo efficiënt mogelijk kan inzetten om het te bereiken doel in beeld te brengen. Als dat in Brabant of West-Brabant kan is dat prima, maar dat maakt men binnen die instellingen zelf uit. Vanwege de ligging van die specifieke regio zien wij mogelijkheden voor biobased economy. We zullen binnen de programma's die daarvoor zijn ervoor zorgen dat die regio de aandacht krijgt die ze verdient, niet alleen in het belang van de regio zelf maar ook omdat die regio in Nederland als geheel een kansrijke regio is.

Mevrouw **Schouten** (ChristenUnie): Het is mij er meer om te doen dat het geen houding is van: dit zijn de middelen die ik heb en dit is wat ik in de aanbieding heb; kijkt u maar. Het gaat echt om het actieve meedenken: wat zijn de mogelijkheden, welke beslissingen worden vaak op rijksniveau genomen? Het gaat niet zozeer om het instrumentarium maar vooral ook om de beleidskeuzes die worden gemaakt. Het is waar dat de Minister met heel Nederland te maken heeft, maar als in zo'n regio al bepaalde sterktes aanwezig zijn, zou het dom zijn om die niet juist ook te benutten en extra uit te bouwen. Ik wil graag een actieve houding van de Minister. Ik wil dat hij meedenkt over de vraag welke mogelijkheden er al zijn en hoe hij daarop invloed kan uitoefenen in de keuzes die het Rijk maakt. Kan de regio die houding van de Minister verwachten?

Minister **Kamp**: Ik heb net toch niet voor niets zitten praten? Ik heb toch niet voor niets uitgelegd dat wij een actieve rol vervullen in die taskforce onder leiding van de provincie Noord-Brabant? Ik heb aangegeven op welke drie beleidsterreinen ik mogelijkheden zie en hoe we bezig zijn die mogelijkheden te benutten. Met alle respect voor mevrouw Schouten, maar wat zij mij nu vraagt heb ik al toegezegd. Ik heb er ook bij gezegd dat ik dat met volle overtuiging doe. De mensen in het gebied zijn met een harde klap geconfronteerd. Om die reden maar ook vanwege de kansen in het gebied, zal onze houding zeer actief blijven. We hebben dat al gedaan in de taskforce en we zullen dat blijven doen. De mogelijkheden voor West-Brabant zullen we optimaal benutten.

De **voorzitter**: Dank u wel. Dan geef ik de Kamer het woord voor een korte tweede termijn.

De heer **Ulenbelt** (SP): Voorzitter. De Minister van Economische Zaken heeft het over het goede vestigingsklimaat in Nederland, maar als je naar Philip Morris kijkt, lijkt het eerder een vrijplaats. Iedereen weet dat Philip Morris een belangrijk deel van zijn holdings om belastingredenen in Nederland houdt. Ondertussen sluit men vestigingen en ben je de werkgelegenheid kwijt. Dat wringt. Als het kon, zou ik de Minister willen vragen of de behandeling van multinationals door de Nederlandse regering niet nader geregeld moet worden, want volgens mij trekken ze hier harder weg dan dat ze hier komen en gaan andere landen daar anders mee om. Het meest verbaasd ben ik echter nog dat de Minister en het kabinet zich wel laten overtuigen door de nationale en internationale directie van Philip Morris, maar niet kennisnemen van het door externe adviseurs opgestelde advies van de ondernemingsraad dat laat zien dat sluiten helemaal niet aan de orde hoeft te zijn. Nee, ik ga er inderdaad niet over, maar de Minister moet luisteren naar de ondernemingsraad. Dus nogmaals mijn oproep aan het kabinet: neem kennis van het verhaal van de ondernemingsraad en ga naar die raad van commissarissen. De sluiting is nog niet definitief. Het is een voorgenomen ontslag en die raad van commissarissen heeft nog wat te vertellen. Als de ministers de raad van commissarissen niet weten te overtuigen, moeten er ook nog een aantal andere rekeningen bij Philip Morris worden neergelegd, zoals geld voor sociale plannen voor de toeleveranciers en voor de inleners.

Minister **Kamp**: Voorzitter, het is de laatste vergaderdag van het parlement voor het zomerreces. Zou ik bij wijze van uitzondering een keer een vraag mogen stellen aan de heer Ulenbelt?

De **voorzitter**: Omdat u het zo vriendelijk vraagt.

Minister **Kamp**: Mijnheer Ulenbelt, wat zou de concurrentiepositie van Nederland in de wereld zijn wat betreft het aantrekken van werkgelegenheid uit het buitenland als wij eenzelfde houding hebben ten opzichte van het internationale bedrijfsleven als u, en wij bedrijven benaderen op de manier waarop u dat doet? Hoe denkt u dat dat uitpakt voor de werkgelegenheid in Nederland?

De heer **Ulenbelt** (SP): Laten we naar de feiten kijken. Ik heb een lijstje gemaakt: we hebben de afgelopen periode Philips zien verdwijnen, we hebben Unilever die zijn boeltje oppakt en we horen over het bedrijf in Moerdijk. We hadden toch een prachtige industrie met Unilever en Philips? Waar zit de werkgelegenheid nu? Die zit niet hier, maar ver weg. Bedrijven profiteren van het Nederlandse onderwijs, de infrastructuur enzovoorts en op een gegeven moment pakken ze hun boeltje en zijn ze weg. De Franse regering is daar veel serieuzer mee bezig. Natuurlijk weet ik ook dat je iets moet doen als je terugval hebt, zoals in dit geval bij

sigaretten. Maar de bedrijven kunnen hier heel makkelijk hun boeltje pakken en daarom houden ze elders de vestigingen open. Zo kijk ik daar tegenaan. Is het beleid van de Minister soms: zorg voor meer werkloosheid in dit land? Laat ons een keer daar aan die kant gaan zitten en dan zal ik laten zien dat het anders kan.

Minister **Kamp**: Dat is nu net waar ik zo bang voor ben, namelijk de effecten van uw houding als u hier zou zitten voor de gewone mensen in dit land die dan geen werk meer hebben. U hebt een lijstje gemaakt van bedrijven waar de werkgelegenheid is verminderd. U gaat er echter aan voorbij dat wij vorig jaar 193 bedrijven uit het buitenland hebben kunnen aantrekken in Nederland. Dat komt doordat we ons op een bepaalde manier opstellen tegenover die bedrijven. We hebben die bedrijven wat te bieden en daarom komen ze graag naar Nederland. Daar hoort ook bij dat je een constructieve en positieve houding hebt. Uw houding zou fataal zijn voor de werkgelegenheid in Nederland.

De **voorzitter**: De heer Ulenbelt mag nog een korte reactie geven. Ik stel voor dat u in het komende jaar vaker met elkaar in debat gaat want u spreekt elkaar te weinig, denk ik.

De heer **Ulenbelt** (SP): De Minister is er trots op dat hij 193 bedrijven naar Nederland heeft gehaald. Gefeliciteerd daarmee. Welk bedrijf haalt de Minister naar Bergen op Zoom waar die 1.200 mensen terecht kunnen?

De **voorzitter**: Zoals ik al zei, lijkt het mij heel goed dat de heer Kamp en de heer Ulenbelt volgend jaar vaker met elkaar in debat gaan want uw interesses en belangen raken elkaar ten zeerste.

Mevrouw **Hamer** (PvdA): Voorzitter. Als voorzitter van de commissie voor Economische Zaken zou ik bijna de heer Ulenbelt van harte uitnodigen om daar in wat bredere zin nog eens over door te praten, wat me overigens zeer nuttig lijkt. Maar vanmiddag beperken we ons even tot deze casus. Als ik goed naar de Minister van Economische Zaken heb geluisterd, zegt hij eigenlijk: ik heb me vergewist van de situatie, ik blijf me vergewissen van de situatie, maar vooralsnog zie ik niet dat het bedrijf daar blijft. Het is dan erg belangrijk dat we naar de toekomst kijken. Ik ben daarom blij met de toezegging van de Minister dat hij die taskforce als kapstok gebruikt en met die kapstok naar het gebied toegaat, en daar met de mensen zelf en met alle initiatieven die daar zijn aan de slag gaat, samen met de bestuurders daar, om de werkgelegenheid daar op een andere manier vorm te geven, misschien ook wel met nieuwe bedrijven. Het is belangrijk om dat hier met elkaar vast te stellen, want we moeten ook vooruitkijken. Ik heb aan de Minister van Sociale Zaken nog een vraag over het mobiliteitscentrum. Ik weet dat in eerdere situaties een goede regie erg belangrijk was. Volgens mij heeft de Minister mijn vraag daarover niet helemaal beantwoord, dus die herhaal ik nog maar even. Ik heb in de eerste termijn gevraagd om even te kijken naar de motie-Slob/Samsom. Ik vraag beide ministers om daar nog op te reageren.

De heer **Van Ojik** (GroenLinks): Voorzitter. We vinden het allemaal even erg wat er in Bergen op Zoom is gebeurd. Het is geen wedstrijdje van wie het meest geschokt is, of dat nu het kabinet of de Kamer is. Ik wil toch nog wel even zeggen dat ik er echt van overtuigd ben dat het door het kabinet net zo serieus wordt genomen als door de Kamer. Ik denk dat een deel van de inspanningen van het kabinet zoals die door beide bewindslieden zijn geschetst, of het nu gaat om de taskforce, de mobiliteitscentra of een eventueel regionaal sectorplan, een goede manier is om op dit probleem

proberen te antwoorden. Nederland heeft baat bij een goed vestigingsklimaat, daar is geen twijfel over, maar de bedrijven hebben er ook baat bij.

Waar mijn fractie en het kabinet over verschillen – als ik net goed naar de heer Ulenbelt heb geluisterd, geldt dat ook voor hem – is of je in ruil voor dat goede vestigingsklimaat en die belastingvoordelen iets mag terugvragen. Ik heb daar in mijn eerste termijn een aantal vragen over gesteld. Ik vind het prima als je een bedrijf belastingvoordelen geeft, maar ik vind het ook volstrekt normaal dat je daar iets voor terugvraagt. Wat ik niet normaal vind, is dat dat allemaal in het grootste geheim gebeurt. Daarom heb ik mijn vraag expres in algemene zin gesteld. Misschien kan het kabinet niet precies zeggen of Philip Morris straks in afgeslankte vorm ook weer die belastingvoordelen krijgt, want dat is kennelijk geheim en dat moet het ook blijven, maar is het dan in algemene zin niet redelijk om een tegenprestatie te vragen van Philip Morris? Daar is volgens mij niets mis mee. Je verpest daarmee echt niet een goede relatie. Er zijn heel veel landen die dat ook doen en we moeten niet terecht komen in een soort race to the bottom waarin landen en regio's allemaal met elkaar gaan concurreren om het bedrijven maar zo fijn mogelijk te maken, want daar schieten we uiteindelijk helemaal niets mee op.

Mevrouw **Agnes Mulder** (CDA): Voorzitter. Dank aan de ministers voor de toezegging over het mobiliteitscentrum in Bergen op Zoom. Het is belangrijk dat het UWV daarbij wordt betrokken, want niet alleen bij Philip Morris vallen ontslagen maar ook bij andere bedrijven. Mensen willen graag perspectief hebben, dus als dat mobiliteitscentrum daaraan kan bijdragen lijkt ons dat heel erg goed.

Ik ben blij met de toezegging van de Minister van Economische Zaken dat hij echt een actieve rol wil spelen en dat ook gaat doen door de taskforce actief te ondersteunen. We hebben vorige week nog met elkaar gedebatteerd over de mkb-innovatiestimuleringsregeling topsectoren. Wij verwachten dat die hiervoor ook goed ingezet kan worden.

Ik heb nog een specifieke vraag aan Minister Asscher over een motie met betrekking tot de total cost of ownership die is ingediend door collega Heerma en mevrouw Hamer: hoe ver staat het met het ontwikkelen van dat onderzoek om inzichtelijker te maken wat je in die regio kunt doen? Dit lijkt ons wel topprioriteit te hebben om enerzijds te voorkomen dat bedrijven het land uitgaan en anderzijds om ze terug te halen.

Mevrouw **Schouten** (ChristenUnie): Voorzitter. Ik denk dat het goed is dat we hier vandaag het debat hebben gevoerd en dat de Kamer vrijwel unaniem heeft uitgesproken dat we verwachten dat het kabinet hierin ook echt een rol inneemt. Ik ben ook blij te horen dat het kabinet dat van plan is.

De Minister van Sociale Zaken heeft aangegeven dat hij bij wijze van spreken al klaarstaat om te beginnen met het mobiliteitscentrum. Ik zou zeggen: de gemeente is hier aanwezig, maak een afspraak en zorg ervoor dat dat mobiliteitscentrum morgen opengaat, want dat is de snelste manier om «van werk naar werk» echt mogelijk te maken.

Dan kom ik op de betrokkenheid van de Minister van Economische Zaken bij de plannen die vanuit de regio naar voren zijn gebracht. De Minister antwoordde vrij fel op mijn vraag. Hij zei: dat heb ik hier toch de hele tijd zitten betogen! Als hij met die energie en die houding een en ander straks oppakt, heb ik goede hoop dat het goed gaat komen.

Tot slot sluit ik mij aan bij de vraag van mevrouw Hamer: kan de Minister iets meer zeggen over de uitvoering van de motie-Slob/Samsom op dit punt?

De heer **Verhoeven** (D66): Voorzitter. Dank aan beide bewindspersonen voor hun antwoorden. De Minister van Economische Zaken kan mij niet

fel genoeg zijn. Ik vind hem vaak wat zuinig in de debatten, en dat weet hij. Ik zeg nog wel eens dat hij zich vaak lijkt te beperken – let wel: lijkt – tot alleen op de winkel passen. Het is duidelijk dat passen op de winkel hier niet genoeg is, want de winkel is gesloten. We moeten dus meer doen en ik hoop dat de Minister daarom wil knokken voor deze regio.

De Minister sprak ook over mooie resultaten uit het verleden. Als ik het mij goed herinner, hebben zich vorig jaar 193 bedrijven gevestigd in Nederland, waarvan 35 in Brabant. Volgend jaar wil ik hier graag weer zitten en tegen deze Minister kunnen zeggen: dank dat er nu 194 bedrijven zijn die zich in deze regio gevestigd hebben, waarvan 36 in Brabant en 1 specifiek in de regio West-Brabant. Ik hoop dat de Minister zich daarvoor volop wil inzetten en daar dank ik hem bij voorbaat voor. De geprikkelde interruptie richting mijn collega Ulenbelt geeft wat dat betreft toch een beetje moed.

De Minister van Sociale Zaken is ingegaan op de verzoeken die ik heb gedaan. Ik wil hem wel waarschuwen voor het feit dat er boven op de werkloosheid aan de kant van de toeleveranciers, waarvan hij dacht dat de factor laag zou zijn, natuurlijk nog sprake is van verdringing van de huidige werklozen. Ik zou daarom graag zien dat het mobiliteitscentrum zo breed mogelijk wordt ingezet. Maar volgens mij had de Minister die intentie ook.

De heer **Azmani** (VVD): Voorzitter. Ik wil toch nog even reageren op de laatste spreker. De heer Verhoeven geeft aan dat de Minister van Economische Zaken op de winkel past en ook dat hij vrij zuinig is. Ik hoor juist een Minister van Economische Zaken die aangeeft dat Nederland de afgelopen tijd bijna 200 bedrijven uit het buitenland heeft aangetrokken. Een Minister van Economische Zaken die ervoor zorgt dat problemen van bedrijven in dit land uiteindelijk niet leiden tot ontslagen en grote verliezen, of ook maar in de media terechtkomen of uiteindelijk in deze Kamer worden behandeld. Ik vind de opmerking van de heer Verhoeven dan ook opmerkelijk want ik beluister dat juist deze Minister geen valse verwachtingen wil wekken als hij naar de regio komt maar dat hij pas gaat op het moment dat er iets gaande is, bijvoorbeeld bij zo'n actieplan van de taskforce. Hij is dan bereid te bekijken wat de mogelijkheden zijn om de groei in die regio door te trekken. Daar ben ik blij mee.

Ik merk dat de Minister van Sociale Zaken zich ook inzet. Ik doel met name op de oproep om met een mobiliteitscentrum te komen, niet alleen voor Philip Morris maar ook voor Bergen op Zoom, juist ten aanzien van alle toeleveranciers. Het informatiepunt was eigenlijk al gecreëerd maar de Minister geeft aan dat het UWV eigenlijk meteen vandaag al aan de slag kan om daar zijn diensten te verlenen om ervoor te zorgen dat deze mensen uiteindelijk ook zo snel mogelijk van werk naar werk komen. Ik wil de Minister van Sociale Zaken nog een vraag stellen in de tweede termijn, en wel over de duurzaamheid van de arbeidsmarkt en de arbeidsmarkt in de toekomst. De Minister gaf aan dat er nu veel wordt gedaan in het kader van certificering en verworvenheden van mensen en dergelijke. Mij viel bij Aldel op dat mensen nog opleidingen nodig hebben om van werk naar werk te komen. We gaan uiteindelijk naar een veel flexibeler arbeidsmarkt toe, met mensen die veel breder inzetbaar zijn. Gelet op het feit dat bij Philip Morris mensen, ook grote families, sinds jaar en dag werkzaam zijn, denk ik dat we de arbeidsmarkt beter moeten klaarstomen om te zorgen voor een situatie waarin het gewoon is dat je van het ene bedrijf naar het andere bedrijf gaat. Daarover wil ik van de Minister van Sociale Zaken graag nog iets horen in zijn tweede termijn.

Minister **Asscher**: Voorzitter. De PvdA vroeg mij te reageren op het belang van een goede regio bij het in goede banen leiden van werk naar werk, in het bijzonder in de mobiliteitscentra waarover hier gesproken wordt. Daar ben ik het zeer mee eens. Dat is van groot belang voor het

welnslagen. Ik heb wat dat betreft veel vertrouwen in de gemeente Bergen op Zoom. Juist door het vanuit de regio te organiseren, zijn de kansen het grootst. UWV staat daarnaast klaar om met raad en daad bij te staan en de ervaring op andere plekken in het land in te brengen, zodat de gemeente de regisserende rol goed kan spelen. Ik heb in West-Brabant al verschillende keren voorbeelden gezien van transfercentra, van het op een innovatieve manier invullen van «van werk naar werk». Die regio heeft daar ook de potentie voor. Ook bij de provincie is er expertise en bereidheid om op dat punt bij te staan. Men is daar ook zeer betrokken bij het wel en wee van de werknemers van Philip Morris en de toeleveranciers.

Het CDA vroeg in het bijzonder naar de kansen op reshoring. Pieter Heerma heeft daar al verschillende keren aandacht voor gevraagd, ook bij motie. Ik heb hem toegezegd om snel met een brief aan de Kamer te komen waarin we ingaan op de kansen die reshoring biedt, ook rond de nieuwe Participatiewet, sectorplannen en wat dies meer zij. Ik zal daarbij ook ingaan op het «total cost of ownership»-model dat thans door de Universiteit van Tilburg wordt ontwikkeld. Dat ziet op voordelen van het je vestigen in Nederland ten opzichte van vestigen elders, zoals de Minister van Economische Zaken dat net ook heeft aangegeven. Vaak kun je door naar het totaal van de kosten te kijken een aantrekkelijker beeld creëren dan nu het geval is. Het is belangrijk dat de gemeenten dan samenwerken met NFIA en andere organisaties die voor ons in het buitenland bedrijven werven. We zijn er dus mee bezig en die brief zal snel naar de Kamer toegaan.

D66 vraagt mij nog eens te bevestigen dat wij niet te zuinigjes inzetten met het mobiliteitscentrum. De factoren die ik aangaf zijn niet bedoeld als onderhandeling maar zijn een reactie op de vraag van de heer Van Ojik aan welke getallen je moet denken. Het beeld is heel verschillend. Voor de provincie is het factor 2 tot 3. De ervaring laat een veel kleinere factor zien. Ik denk dat we met zijn allen hopen dat die factor zo klein mogelijk is, maar we gaan geen mensen weggagen aan de poort van het mobiliteitscentrum. We willen dat mensen zo snel mogelijk weer aan het werk komen. Dus als er een relatie is met de sluiting van Philip Morris, staan we klaar. Verdringing is een probleem dat je op de huidige arbeidsmarkt over de hele linie ziet. Heel veel mensen zijn op zoek naar een baan, en zeker in sommige regio's zijn er weinig banen. Dat maakt het des te belangrijker dat er goed wordt gekeken naar de competenties van mensen, naar matches en naar kansen in de buurt.

De VVD vraagt mij om in algemene zin nog even in te gaan op de ontwikkeling van onze arbeidsmarkt en de rol van duurzame inzetbaarheid daarbij. Ik ben het zeer met de heer Azmani eens. Je ziet dat mensen juist in de enorme economische crisis van de afgelopen jaren heel kwetsbaar zijn. Er is de afgelopen jaren weinig geïnvesteerd in hun ontwikkeling. Ze hebben niet de kans gehad of genomen om verder te kijken en voor de komende jaren aantrekkelijk te blijven voor de arbeidsmarkt. Dat is ook een van de hoofddoelen van de sectorplannen die we als kabinet mogelijk maken. Deze plannen worden door de sectoren zelf gemaakt maar door ons medegefinancierd. Ik was gisteren nog met de Minister-President op Schiphol om daar het sectorplan voor de luchtvaart te bekijken. Ik heb daar gepraat met een man die al 25 jaar en een vrouw die al 23 jaar bij KLM werkten rond de bagageafhandeling. Ze hadden net die dag een diploma ontvangen. Er werd weer in ze geïnvesteerd. De een wilde graag bij Vertrek & Lounges werken waar passagiers zonder recht op toegang worden tegenhouden, en de ander had weer een andere droom. Ik geef dit microvoorbeeld omdat het van belang is dat we bij al onze inspanningen niet alleen naar vandaag moeten kijken, maar ook naar de vraag hoe mensen morgen en de komende jaren aan het werk blijven. Dat is een van de hoofddoelen van die sectorplannen, maar ook een van de doelen van de veranderingen op de arbeidsmarkt die we als kabinet hebben ingezet.

Minister **Kamp**: Voorzitter. De heer Van Ojik zei: een bedrijf is hier en dan moet je ook wat terugvragen. Ik denk dat je dat op een andere manier doet dan naar een bedrijf toegaan en zeggen: nu moet je iets terugdoen. Een bedrijf moet op een gegeven moment investeren. Dat kijkt dan waar het dat in de wereld op de verstandigste manier kan doen. Stel dat je als bedrijf naar Europa wil, waar kun je dat dan het beste doen? Wij moeten als regering, samen met de Kamer als degene die bepaalt wat de wetten inhouden, zorgen voor een goed investeringsklimaat. Een van de grote accountantskantoren, dat een paar weken geleden alle vestigingslocaties in heel Europa heeft beoordeeld, zegt dat Nederland de aantrekkelijkste vestigingslocatie is. Dat deel van het huiswerk is dus goed. We kunnen er dan ook op vertrouwen dat Nederland aantrekkelijk is voor bedrijven die een plek in Europa zoeken en dat we een goede kans maken dat ze naar Nederland komen.

Is zo'n bedrijf eenmaal in Nederland, dan gaan we niet met de pet in de hand ernaartoe om te zeggen: nu moet je ook wat voor ons doen. Nee, we zeggen het volgende. We hebben topsectoren en we willen graag dat u daaraan meewerkt. We hebben een fantastisch mkb dat graag met u wil samenwerken. We hebben onderwijsinstellingen die heel graag hun onderwijsprogramma's samen met u willen opzetten. We hebben een regio die bijzonder actief is en waar u deel kunt uitmaken van een cluster en waar u ook weer klanten en leveranciers kunt vinden. Op die manier benaderen we het bedrijfsleven; steeds op een positieve, voorspelbare en betrouwbare manier.

Mevrouw Mulder zegt dat je de mogelijkheden van de MIT-regeling – een regeling voor het mkb in het kader van het topsectorenbeleid – ook in West-Brabant moet benutten. Dat doen we ook, mevrouw Mulder, dat is een goed punt van u. We zijn in West-Brabant al bezig met de eerste projecten uit de MIT-regeling op het vlak van logistiek.

Mevrouw Schouten verwijst naar het accent dat in de Kamer is gelegd op de regionale economische plannen. Natuurlijk moeten die door de regio worden gemaakt, maar als Rijk moet je vervolgens bekijken hoe je samen met de regio kunt bijdragen aan de uitvoering van die plannen. Daartoe ben ik, nogmaals, zeer bereid. We geven dat in West-Brabant vorm door onze inzet in die taskforce, die gericht is op het benutten van de regionale mogelijkheden in West-Brabant. Op die manier geven wij uitvoering aan dat wat mevrouw Schouten net heeft gezegd.

De houding zoals beschreven door de heer Azmani, is de houding is die je tegenover bedrijven moet hebben. Het is een open, positieve houding waardoor de bedrijven voelen dat de Nederlandse overheid voor hen een partner is die problemen graag samen met hen wil oplossen, maar ook een overheid die veel kansen ziet en die kansen graag samen met het bedrijfsleven wil benutten. Ik realiseer me heel goed dat dit abstracte bespiegelingen zijn waar je, als je net ontslagen bent bij Philip Morris, weinig voor koopt, maar je hebt het wel nodig om te zorgen voor nieuw perspectief voor deze mensen. En aan dat perspectief willen wij heel graag werken.

De **voorzitter**: Ik dank u wel. Ik hoor nog een vraag.

Mevrouw **Hamer** (PvdA): Ik weet niet wie van de twee ministers wil antwoorden, maar mevrouw Schouten en ik hebben allebei gevraagd om nog iets te zeggen over de motie-Slob/Samsom.

Minister **Kamp**: In die motie staat dat als de regio met een economisch plan komt, je samen met die regio moet bekijken wat je als Rijk kunt bijdragen om tot uitvoering van dat plan te komen. In Groningen hebben we zo'n plan zelfs financieel kunnen ondersteunen, hoewel we daarvoor geen budgetten hebben. Vanwege de bijzondere situatie daar – de combinatie van Aldel en de aardbevingen en de zwakke economische

structuur in het gebied – hebben we nog wat extra gedaan. Ik heb in antwoord op vragen van mevrouw Mulder al gesproken over de regio Zuidoost-Drenthe. Nu zeg ik tegen u en tegen mevrouw Hamer, die het eerder ter sprake bracht, dat het accent ligt op die regionale samenwerking en dat wij datgene ondersteunen waarmee de regio zelf komt, in West-Brabant momenteel vormgegeven via de taskforce onder leiding van gedeputeerde Pauli.

De **voorzitter**: Dank u wel. We zijn hiermee aan het einde gekomen van dit algemeen overleg. Ik dank de beide bewindslieden en hun medewerkers, net als de Kamerleden en het publiek.

Sluiting 15.49 uur.